

CLINICAL EFFECTIVENESS OF THE APPLICATION OF PSYCHOCORRECTION METHODS IN THE TREATMENT OF SKIN DISEASES

Alimirzayev Nodirbek Avazbek o'g'li
Teacher of the Department of "Pedagogy and Psychology",
Tashkent State Medical University
nodirbekalimirzayev@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0001-3295-4736>

Bekmurodova Sokhiba Sultanmurod qizi
Student of Tashkent State Medical University,
Tashkent, Uzbekistan,
e-mail: bekmurodovasoxiba4@gmail.com

Abstract

This study analyzes the clinical effectiveness of psychocorrection methods in the treatment of dermatological diseases based on the biopsychosocial model. The results show that cognitive-behavioral therapy (CBT) and mindfulness approaches significantly reduce clinical symptoms (PASI, DLQI) in chronic diseases such as psoriasis and atopic dermatitis. Psychological interventions have been shown to inhibit inflammatory mediators and increase patient adherence by modulating the neuroimmune system. The study demonstrates that integrating a multidisciplinary approach in dermatological practice is pathogenetically sound and therapeutically effective.

Keywords: Psychodermatology, biopsychosocial model, psychocorrection, cognitive-behavioral therapy, mindfulness, psoriasis, atopic dermatitis, neuroimmunology, quality of life, adherence.

Introduction

TERI KASALLIKLARINI DAVOLASHDA PSIXOKORREKSIYA USULLARINI QO'LLASHNING KLINIK SAMARADORLIGI

Alimirzayev Nodirbek Avazbek o'g'li
Toshekent davlat tibbiyot universiteti
"Pedagogika va Psixologiya" kafedrası o'qituvchisi
nodirbekalimirzayev@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0001-3295-4736>
Bekmurodova Soxiba Sul-tonmurod qizi
Toshkent davlat tibbiyot universiteti talabasi,
Toshkent, O'zbekiston,
e-mail: bekmurodovasoxiba4@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tadqiqot dermatologik kasalliklarni davolashda psixokorreksiya usullarining klinik samaradorligini biopsixososial model asosida tahlil qiladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, kognitiv-behavioral terapiya (CBT) va mindfulness yondashuvlari psoriasis hamda atopik dermatit kabi surunkali kasalliklarda klinik simptomlarni (PASI, DLQI) sezilarli darajada kamaytiradi. Psixologik aralashuvlar neyroimmun tizimni modulyatsiya qilish orqali yallig'lanish mediatorlarini tormozlashi va bemor adherentligini oshirishi aniqlandi. Tadqiqot dermatologik amaliyotda multidisiplinar yondashuvni integratsiya qilish patogenetik jihatdan asosli va terapevtik samarali ekanligini isbotlaydi.

Kalit so'zlar: Psixodermatologiya, biopsixososial model, psixokorreksiya, kognitiv-behavioral terapiya, mindfulness, psoriasis, atopik dermatit, neyroimmunologiya, hayot sifati, adherentlik.

Kirish

So'nggi yillarda dermatologik kasalliklarning etiologiyasi va patogenezini tushunishda biopsixososial yondashuv tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Teri inson organizmidagi eng katta organ bo'lib, u nafaqat himoya funksiyasini bajaradi, balki markaziy asab tizimi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan murakkab neyroimmun tizimning bir qismi hisoblanadi. Shu sababli psixologik omillar, xususan stress, tashvish va depressiya ko'plab teri kasalliklarining rivojlanishi va kechishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Psixodermatologiya sohasi aynan ushbu o'zaro bog'liqlikni o'rganadi va dermatologik kasalliklarni davolashda psixologik yondashuvlarning ahamiyatini asoslab beradi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, psoriasis, atopik dermatit, akne va surunkali qichishish sindromi kabi kasalliklarning 30–60% hollarda psixologik komponent mavjud bo'ladi. Stress gormonlari, ayniqsa kortizolning ko'payishi, immun tizim faoliyatiga ta'sir ko'rsatib, yallig'lanish mediatorlarining ajralishini kuchaytiradi. Bu esa teri kasalliklarining kuchayishiga olib keladi. Bundan tashqari, psixologik omillar kasallikning qaytalanish chastotasini oshiradi va davolanish samaradorligini pasaytiradi.

Psoriasis kabi surunkali kasalliklar nafaqat jismoniy simptomlar, balki bemorlarning ruhiy holatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotlarga ko'ra, psoriasis bilan og'rigan bemorlarning sezilarli qismida depressiya, ijtimoiy izolyatsiya va o'ziga ishonchsizlik kuzatiladi. Bu esa ularning hayot sifatini keskin pasaytiradi. Shu bois zamonaviy dermatologiyada faqat farmakologik davolash bilan cheklanib qolmasdan, psixologik aralashuvlarni ham qo'llash zarurati yuzaga kelmoqda.

Psixokorreksiya usullari – bu bemorning psixoemotsional holatini yaxshilash, stressni kamaytirish va adaptiv xulq-atvorni shakllantirishga qaratilgan terapevtik yondashuvlar majmuasidir. Ushbu usullarga kognitiv-behavioral terapiya (CBT), mindfulness (ongli e'tibor), relaksatsiya texnikalari, biofeedback, motivatsion intervyu va ekspressiv yozuv kabi metodlar kiradi. So'nggi ilmiy tadqiqotlar ushbu usullarning dermatologik kasalliklarda klinik samaradorligini ko'rsatib bermoqda. Masalan, randomizatsiyalangan klinik tadqiqotlar CBT qo'llanilgan bemorlarda kasallik og'irligi indeksining sezilarli darajada kamayganini ko'rsatadi. Shuningdek, mindfulness asosidagi terapiyalar stressni kamaytirish orqali immun tizim faoliyatini modulyatsiya qiladi va yallig'lanish jarayonlarini susaytiradi. Bu esa klinik simptomlarning kamayishiga olib keladi.

Bundan tashqari, psixologik aralashuvlar bemorlarning davolanishga bo'lgan munosabatini yaxshilaydi. Adherentlik darajasining oshishi farmakologik davolash samaradorligini ham kuchaytiradi. Shu bilan birga, psixoterapiya bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi, chunki u ijtimoiy moslashuvni oshiradi va ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Psixodermatologiya sohasida olib borilgan sistematik sharhlar va meta-tahlillar psixokorreksiya usullarining o'rtacha darajada klinik samaradorlikka ega ekanligini tasdiqlaydi. Ayniqsa, CBT va stressni boshqarish usullari eng samarali deb topilgan. Biroq ayrim tadqiqotlarda metodologik cheklavlar mavjud bo'lib, bu natijalarni umumlashtirishda ehtiyotkorlikni talab qiladi.

Shuningdek, zamonaviy yondashuvlarda multidisiplinar model muhim o'rin tutadi. Dermatolog, psixolog va psixiatr hamkorligida olib borilgan kompleks davolash individual yondashuvga qaraganda samaraliroq ekanligi aniqlangan. Bu yondashuv bemorning biologik, psixologik va ijtimoiy ehtiyojlarini birgalikda qondirish imkonini beradi.

Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, psixokorreksiya usullarining dermatologik kasalliklarni davolashdagi o'rni va klinik samaradorligini chuqur o'rganish dolzarb masala hisoblanadi. Ushbu tadqiqot aynan psixologik aralashuvlarning klinik natijalarga ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, zamonaviy ilmiy dalillar asosida xulosalar chiqarishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning maqsadi. Teri kasalliklarini davolashda psixokorreksiya usullarining klinik samaradorligini ilmiy asosda baholash va ularning amaliy ahamiyatini aniqlash.

Materiallar va usullar. Mazkur tadqiqotda psixodermatologiya sohasiga oid zamonaviy ilmiy maqolalar (SAGE, Springer, MDPI, PMC bazalari) tahlil qilindi. Sistematik sharh va meta-tahlil metodlari qo'llanildi. Tanlab olingan tadqiqotlar orasida randomizatsiyalangan klinik sinovlar (RCT), kuzatuv tadqiqotlari va adabiyotlar sharhlari mavjud. Ma'lumotlar psixokorreksiya usullarining klinik samaradorligi, simptomlar dinamikasi va hayot sifati ko'rsatkichlari bo'yicha baholandi. Statistik natijalar qiyosiy tahlil asosida umumlashtirildi.

Natijalar va muhokama. Mazkur tadqiqot doirasida psixokorreksiya usullarining turli dermatologik kasalliklar, xususan psoriasis, atopik dermatit va akne kabi kasalliklarda klinik samaradorligi ilmiy manbalar asosida kompleks tahlil qilindi. Tahlil qilingan maqolalar orasida randomizatsiyalangan klinik tadqiqotlar (RCT), sistematik sharhlar va meta-tahlillar mavjud bo'lib, ular psixologik aralashuvlarning dermatologik natijalarga ta'sirini baholash imkonini berdi.

Psixokorreksiya usullarining umumiy klinik samaradorligi. O'rganilgan tadqiqotlar natijalariga ko'ra, psixologik aralashuvlar teri kasalliklarining klinik kechishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Meta-tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, psixokorreksiya usullarining umumiy effekt o'lchami o'rtacha darajada bo'lib ($g \approx 0.54$), bu ularning klinik jihatdan ahamiyatli ekanligini bildiradi.

Bundan tashqari, psixologik terapiyalar nafaqat dermatologik simptomlarni, balki bemorlarning psixoemotsional holatini ham yaxshilaydi. Tadqiqotlarda stress, tashvish va depressiya darajasi kamayishi bilan birga, hayot sifati sezilarli oshgani qayd etilgan. Bu esa psixodermatologiyaning biopsixososial model asosida samarali ishlashini tasdiqlaydi.

Shuningdek, psoriasis bilan og'rikan bemorlar orasida olib borilgan sistematik tahlillar psixologik aralashuvlar simptomlar og'irligini kamaytirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Masalan, randomizatsiyalangan tadqiqotlar asosida o'tkazilgan meta-tahlilda psixologik aralashuvlar natijasida kasallik og'irligi indeksleri sezilarli darajada kamaygani aniqlangan ($P < 0.05$).

Kognitiv-behavioral terapiya (CBT) samaradorligi. Tahlil qilingan maqolalarda eng ko'p o'rganilgan va eng samarali usul sifatida kognitiv-behavioral terapiya (CBT) ajralib turadi. CBT psoriasis, atopik dermatit va boshqa stressga bog'liq teri kasalliklarida yuqori samaradorlik ko'rsatgan.

Meta-tahlil natijalariga ko'ra, CBT qo'llanilgan bemorlarda kasallik og'irligi indeksi sezilarli darajada kamaygan, bu esa boshqa psixologik usullarga nisbatan yuqori samaradorlikni ko'rsatadi. Shuningdek, CBT bilan davolangan bemorlar guruhida: psoriasis plaklarining kamayishi; qichishish intensivligining pasayishi; depressiya va tashvish darajasining kamayishi kuzatilgan.

Ayrim klinik tadqiqotlarda CBT bilan davolangan bemorlarning 64% ida kasallik simptomlari 75% gacha kamaygani aniqlangan, bu nazorat guruhiga nisbatan ancha yuqori ko'rsatkichdir.

Bundan tashqari, CBT ta'siri uzoq muddatli bo'lib, davolash tugaganidan keyin ham 6 oy davomida saqlanib qolgan. Bu esa psixokorreksiya usullarining barqaror terapevtik effektga ega ekanligini ko'rsatadi.

Mindfulness va stressni boshqarish usullarining roli. Mindfulness, meditatsiya va stressni boshqarishga qaratilgan usullar ham yuqori klinik samaradorlik ko'rsatgan. Tadqiqotlarda ushbu usullar stressga bog'liq yallig'lanish mexanizmlarini kamaytirishi orqali teri simptomlarini yengillashtirishi aniqlangan.

Bayesian meta-tahlil natijalariga ko'ra, mindfulness terapiyasi standart davolash bilan birgalikda qo'llanilganda hayot sifati indeksini sezilarli darajada yaxshilagan (DLQI kamaygan).

Bundan tashqari, stressni kamaytirish orqali kortizol darajasining pasayishi kuzatiladi, bu esa yallig'lanish mediatorlarining kamayishiga olib keladi. Natijada teri kasalliklarining klinik belgilarida ijobiy o'zgarishlar yuz beradi.

Psixoterapiyaning dermatologik simptomlarga ta'siri. Psixologik aralashuvlarning dermatologik simptomlarga ta'siri bir necha mexanizmlar orqali amalga oshadi:

Stress gormonlarini kamaytirish

Immun javobni modulyatsiya qilish

Bemorning davolanishga bo'lgan adherentligini oshirish

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, psixoterapiya qichishish va tirnashish simptomlariga o'rtacha kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Bu natijalar shuni anglatadiki, psixokorreksiya nafaqat subyektiv his-tuyg'ularni, balki ob'yektiv dermatologik belgilarni ham kamaytiradi.

Psixokorreksiya va hayot sifati. Ko'rib chiqilgan barcha tadqiqotlarda psixologik terapiya bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynashi ta'kidlangan. Psoriasis kabi kasalliklar ko'pincha ijtimoiy izolyatsiya, o'ziga ishonchsizlik va depressiya bilan kechadi.

Psixologik aralashuvlar natijasida: ijtimoiy faoliyat oshadi; o'zini baholash yaxshilanadi; ruhiy barqarorlik ortadi

Bu esa davolashning umumiy samaradorligini oshiradi va kasallikning qaytalanish ehtimolini kamaytiradi.

Multidisiplinar yondashuvning ahamiyati. Zamonaviy psixodermatologiya yondashuvi dermatolog, psixolog va psixiatr hamkorligini talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kompleks yondashuv individual davolashga qaraganda samaraliroqdir.

Psixologik omillarni hisobga olmasdan faqat farmakologik davolash olib borish ko'pincha yetarli natija bermaydi. Shuning uchun psixokorreksiya usullarini dermatologik davolashga integratsiya qilish muhim hisoblanadi.

Tadqiqotlar o'rtasidagi tafovutlar va cheklovlar.

Shunga qaramay, mavjud tadqiqotlarda ayrim cheklovlar ham mavjud:

RCT sonining yetarli emasligi

metodologik farqlar

kichik namunaviy guruhlar

Ba'zi tadqiqotlarda psixologik aralashuvlarning ta'siri kuchsiz yoki o'rtacha darajada bo'lgani qayd etilgan. Bu esa individual bemor xususiyatlari, kasallik turi va psixologik holat bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Olingan natijalar psixokorreksiya usullarining dermatologik kasalliklarni davolashda muhim komponent ekanligini ko'rsatadi. Ayniqsa, CBT va mindfulness kabi usullar yuqori darajadagi dalillarga ega bo'lib, klinik amaliyotga keng joriy etilishi mumkin.

Psixodermatologiya sohasidagi ilmiy dalillar shuni ko'rsatadiki, teri va psixika o'rtasida ikki tomonlama bog'liqlik mavjud. Stress va emotsional zo'riqish kasallikni kuchaytiradi, kasallik esa o'z navbatida psixologik muammolarni kuchaytiradi. Shu sababli davolash kompleks bo'lishi zarur.

Bundan tashqari, psixologik terapiyalar bemorlarning davolanishga rioya qilish darajasini oshiradi.

Bu esa farmakologik davolash samaradorligini ham kuchaytiradi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot dermatologik kasalliklarni davolashda biopsixososial yondashuvning nafaqat nazariy, balki yuqori klinik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Olingan natijalar teri patologiyalari va psixoemotsional holat o'rtasidagi neyroimmunologik bog'liqlikni tasdiqlab, psixokorreksiya usullarining terapevtik samaradorligini dalillaydi.

Klinik samaradorlik va barqarorlik: Psixokorreksiya usullari, xususan kognitiv-behavioral terapiya (CBT) va mindfulness yondashuvlari, dermatologik simptomlarning og'irlik darajasini (masalan, PASI indeksi bo'yicha) sezilarli darajada kamaytiradi. Muhimi, ushbu intervensiyalarning ijobiy ta'siri uzoq muddatli (6 oydan ortiq) xarakterga ega bo'lib, kasallikning remissiya davrini uzaytirishga xizmat qiladi.

Psixosomatik korrelyatsiya: Psixologik aralashuvlar stress gormonlari (kortizol) darajasini pasaytirish va immun javobni modulyatsiya qilish orqali yallig'lanish mediatorlari ajralishini tormozlaydi. Bu mexanizm qichishish, qizarish va infiltratsiya kabi ob'yektiv klinik belgilarning regressiyasini tezlashtiradi.

Hayot sifati va Adherentlik: Psixoterapevtik yondashuvlar bemorlarning hayot sifati indeksini (DLQI) yaxshilabgina qolmasdan, ularning davolash jarayoniga bo'lgan mas'uliyatini (adherentlikni) oshiradi. Bu esa farmakologik preparatlarning samaradorligini maksimal darajaga yetkazish imkonini beradi.

Multidisiplinar strategiya zaruriyati: Zamonaviy dermatologiyada kutilgan klinik natijaga erishish uchun faqatgina an'anaviy dori terapiyasi yetarli emas. Dermatolog, psixolog va psixiatrning hamkorligiga asoslangan multidisiplinar model surunkali teri kasalliklarini boshqarishda eng optimal strategiya sifatida baholanishi lozim.

Psixokorreksiya usullarini standart dermatologik davolash protokollariga integratsiya qilish patogenetik jihatdan asoslangan va iqtisodiy jihatdan samarali yondashuvdir. Kelajakdagi tadqiqotlar

turli etnik va yosh guruhlari kesimida psixologik aralashuvlarning differensial ta'sirini o'rganishga qaratilishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilga adabiyotlar.

1. Jafferany, M. (2007). Psychodermatology: A guide to understanding common psychocutaneous disorders. *Primary Care Companion to the Journal of Clinical Psychiatry*, 9(3), 203–213. <https://doi.org/10.4088/pcc.v09n0306>
2. Lavda, A. C., Webb, T. L., & Thompson, A. R. (2012). A review of the effectiveness of psychological interventions for adults with skin conditions. *British Journal of Dermatology*, 167(5), 991–999. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2133.2012.11183.x>
3. Kabat-Zinn, J., Wheeler, E., Light, T., Skillings, A., Scharf, M. J., Cropley, T. G., Hosmer, D., & Bernhard, J. D. (1998). Influence of a mindfulness meditation-based stress reduction intervention on rates of skin clearing in patients with moderate to severe psoriasis undergoing phototherapy (UVB) and photochemotherapy (PUVA). *Psychosomatic Medicine*, 60(5), 625–632. <https://doi.org/10.1097/00006842-199809000-00020>
4. Fortune, D. G., Richards, H. L., Kirby, B., Bowcock, S., Main, C. J., & Griffiths, C. E. (2002). Psychological distress impairs skin clearance in patients with psoriasis. *Archives of Dermatology*, 138(11), 1514–1515. <https://doi.org/10.1001/archderm.138.11.1514>
5. Finlay, A. Y., & Khan, G. K. (1994). Dermatology Life Quality Index (DLQI)—a simple practical measure for routine clinical use. *Clinical and Experimental Dermatology*, 19(3), 210–216. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2230.1994.tb01167.x>
6. Chida, Y., Steptoe, A., Hatakawa, N., Sudo, N., & Kubo, C. (2007). The effects of psychological intervention on atopic dermatitis: A systematic review and meta-analysis. *International Archives of Allergy and Immunology*, 144(1), 1–9. <https://doi.org/10.1159/000102609>
7. Ersser, S. J., et al. (2014). Psychological and educational interventions for atopic eczema in children. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD004054.pub3>
8. Tausk, F., & Whitmore, S. E. (1999). A pilot study of hypnosis in the treatment of psoriasis. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 68(4), 221–225. <https://doi.org/10.1159/000012336>
9. Papadopoulos, L., Bor, R., & Legg, C. (1999). Psychological factors in vitiligo: May we import a cognitive-behavioural model? *Psychology, Health & Medicine*, 4(2), 117–129. <https://doi.org/10.1080/135485099106306>
10. Sobecka, K., et al. (2022). Effectiveness of Cognitive Behavioral Therapy in Psoriasis: A Systematic Review. *Journal of Clinical Medicine*, 11(17), 5134. <https://doi.org/10.3390/jcm11175134>
11. Arck, P. C., et al. (2006). Neuroimmunology of stress: Skin takes center stage. *Journal of Investigative Dermatology*, 126(8), 1697–1704. <https://doi.org/10.1038/sj.jid.5700104>
12. Paus, R., et al. (2006). What happens when the skin is under stress? *Trends in Molecular Medicine*, 12(8), 380–389. <https://doi.org/10.1016/j.molmed.2006.06.001>
13. Peters, E. M. (2016). Stress and skin disease: Heresy or neuro-immunological reality? *Annals of Dermatology*, 28(2), 145–150. <https://doi.org/10.5021/ad.2016.28.2.145>

14. Montgomery, K., et al. (2016). Mindfulness Training for Psoriasis: A Randomized Controlled Trial. *Mindfulness*, 7, 1261–1271. <https://doi.org/10.1007/s12671-016-0568-3>
15. Xie, Q., et al. (2019). The effectiveness of mindfulness-based interventions on skin diseases: A systematic review. *Complementary Therapies in Medicine*, 45, 274–281. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2019.06.012>
16. Evers, A. W., et al. (2009). Itch and scratching as predictors of time to relapse in atopic dermatitis. *British Journal of Dermatology*, 161(5), 1095–1100. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2133.2009.09276.x>
17. Koo, J. Y., & Lebwohl, A. (2001). Psychodermatology: The mind and skin connection. *American Family Physician*, 64(11), 1873–1878. <https://www.aafp.org/afp/2001/1201/p1873.html>
18. Marshall, C., et al. (2016). Management of psoriasis: a multidisciplinary approach. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 9, 241. <https://doi.org/10.2147/JMDH.S86202>
19. Gieler, U., et al. (2013). Psychodermatology: A developmental approach. *Dermatology and Psychosomatics*, 14, 1–8. <https://doi.org/10.1159/000355152>
20. Shenefelt, P. D. (2018). Psychological interventions in the management of common skin conditions. *Psychology Research and Behavior Management*, 11, 51–59. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S144728>
21. Chiu, A., Chon, S. Y., & Kimball, A. B. (2003). The response of skin disease to stress: Changes in the severity of acne vulgaris as affected by examination stress. *Archives of Dermatology*, 139(7), 897–900. <https://doi.org/10.1001/archderm.139.7.897>
22. Jafferany, M., & Franca, K. (2019). Psychodermatology: Basics and Beyond. *Dermatologic Clinics*, 37(1). <https://doi.org/10.1016/j.det.2018.07.001>
23. Gieler, U., et al. (2018). Skin and Psyche: A Review of Psychodermatology. *Journal of the German Society of Dermatology*, 16(12). <https://doi.org/10.1111/ddg.13689>
24. Weisshaar, E., et al. (2019). European S2k Guideline on Chronic Pruritus. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, 33(7), 1232–1266. <https://doi.org/10.1111/jdv.15702>
25. Fried, R. G. (2002). Nonpharmacologic treatments in psychodermatology. *Dermatologic Clinics*, 20(1), 177–185. [https://doi.org/10.1016/S0733-8635\(03\)00054-0](https://doi.org/10.1016/S0733-8635(03)00054-0)

